
Az előreláthatósági elv megvalósulása a tíz éves bírói gyakorlat alapján

Sipka Péter*

A tíz éve hatályba lépett Munka Törvénykönyve a kártérítési felelősség területén markáns változtatásokat vezetett be, mely szerint a munkáltatói kártérítési felelősség alóli mentesüléshez az ellenőrzési körön kívüliség és az előreláthatóság hiányának együttes bizonyítására van szükség. A törvény hatályba lépésekor több szerző is kísérletet tett a normaszövegben nem definiált fogalmak értelmezésére, emellett a jogalkalmazás maga is elvégezte ezt a feladatot, ami során elsősorban a kártérítési jog reparatív és preventív szemléletét szem előtt tartva a fogalmak szigorú (szűk kimentést engedő) értelmezését rögzítette.

Kulcsszavak: károk megtérítése, előreláthatóság, ellenőrzési kör, munkavédelem

The application of the foreseeability principle in the light of ten years of judicial practice

The Labour Code, which entered into force ten years ago, introduced significant changes in the employer's liability, requiring proof of both lacks of control and lack of foreseeability to be exempt from liability for damages. When the law entered into force, several authors attempted to interpret concepts not defined in the text of the law. The jurisdiction also carried out this task, laying down a strict (narrowly exclusivist) interpretation of the concepts, primarily in the light of the reparative and preventive approach to labour law

Keywords: compensation for damages, foreseeability, scope of control, occupational health and safety,

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2022.4.2121>

1. Bevezetés

Az idén tíz éve hatályba lépett Munka Törvénykönyve (2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről, a továbbiakban: Mt.) több ponton is megújította a hazai munkajogi szabályozást. A változások között voltak gazdasági (rugalmasítási) törekvések, jogharmonizációs kötelezettségek is, de ezek mellett megtalálható volt az a cél is, ami alapján a jogalkotó a munkáltatóra nehezedő terheket kívánta volna csökkenteni. Példaként említhető a munkáltatói kártérítés, ahol a jogalkotó kifejezetten enyhíteni kívánt a felelősségi körön. Mindezt a miniszteri indokolás a következő módon fogalmazta meg: *„Az általános objektív felelősség körében a Javaslat a munkáltató számára - a munkajog eddigi szemléletéhez képest - új*

* Egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar; ügyvéd.

kimentési okot határoz meg, amikor a működési kör fogalmát felváltja az ellenőrzési kör fogalmával. A Javaslat szándéka ezzel az, hogy szűkítse a bírói gyakorlatban kialakult rendkívül széles körű munkáltatói kártérítési felelősséget. A hatályos Mt. 174. § rendelkezésén (a működési kör rendkívül széles értelmezésén) alapuló joggyakorlat olyan tényállásokban is megállapította a munkáltató kártérítési kötelezettségét, amelyekben a kár bekövetkezésére a munkáltatónak nem lehetett még közvetett befolyása sem és ezzel a munkáltatói tevékenység jellegétől függetlenül - a tárgybani alkotmánybírói határozat nyomán is - lényegében általánossá tette a polgári jog veszélyes üzemi felelősségét a munkáltatói kárfelelősség körében.”¹

A szabályozás során ugyanakkor a jogalkotó az „ellenőrzési kör” és az „előreláthatóság” fogalmát nem definiálta, hanem a bírói gyakorlatra hagyta ezek kimunkálását megnyitva ezzel annak a lehetőségét, hogy esetlegesen a bíróságok saját belső meggyőződésük alapján más álláspontra helyezkednek, és így nem-, vagy nem teljesen felelnek meg az eredeti elvárásoknak.

Az azóta eltelt időszakban megjelent bírói döntések alapján elegendő adat áll rendelkezésre annak vizsgálatára, hogy az „új” jogintézmény mennyiben váltotta be a hozzá fűzött (jogalkotói) reményeket. Jelen tanulmányban áttekintem az Mt. hatályba lépését követően született jogirodalmi várokozásokat, majd ezeket összevetem a bírói gyakorlat által kimunkált elvekkel. Hipotézisem szerint a bíróságok – élve a jogalkotó által rájuk ruházott azon lehetőséggel, hogy saját maguk töltsék meg tartalommal az egyes fogalmakat – igyekeztek a korábbi bírói gyakorlatot fenntartani és a munkáltató számára kedvezőtlen állapotot megőrizni. Ennek vizsgálatára először a jogalkotó kiinduló álláspontját mutatom be.

2. A jogalkotói koncepció és annak háttere

A munkáltatói kártérítés terén a 2012-es Mt. fenntartja a vétkességre tekintet nélküli felelősség rendszerét, azonban a kimentés terén a korábbiakhoz eltérő szabályokat vezetett be. A megújított kimentési szabály két pilléren nyugszik: egyrészt vizsgálni kell azt, hogy az adott kár ellenőrzési körön kívülinek minősül-e, másrészt pedig azt, hogy a károkozó körülmény előre látható volt-e. A fogalom pár a polgári jogból diffundált át a munkajogba, hiszen az akkor szintén kodifikálás alatt álló (és nem sokkal később hatályba lépett) Polgári Törvénykönyv a kontraktuális felelősség körében már szintén ezt az elvet alkalmazta. Már az Mt. hatályba lépésekor is látható volt ugyanakkor, hogy polgári jogban sikeresen alkalmazható modell a munkajogban több kérdést is felvet, amit több szerző – így Prugberger Tamás és Kenderes György – is kritizált².

A két megközelítés között talán a legfontosabb szemléletbeli eltérés abban mutatható ki, hogy míg a polgári jogban a kártérítési felelősség kifejezetten

¹ A munka törvénykönyve 166-167.§-hoz benyújtott miniszteri indokolás

² Prugberger Tamás – Kenderes György: *A munkaviszony keretében fennálló kártérítési felelősség új szabályainak egyes problémáiról*, Magyar Jog 2013/7., 393-402. o.

szerződésszegés jogkövetkezményeként jelenik meg, addig a munkajogban elsősorban kockázatelepitési elv, ami mögött nem (feltétlenül) jelenik meg minden esetben a munkáltató szerződésszegő magatartása. Ebből következően a polgári jogi jogirodalomban a kimentési feltételek körében megkívánt előreláthatóság „a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményre és nem a kárkövetkezményekre vonatkozik”³, melyet nem a tényleges szerződésszegő félre vonatkoztatva kell vizsgálni, hanem egy hasonló helyzetben álló személyre vetítve⁴. Ezzel szemben a munkajogi kártérítés szabályozásának kifejezett célja, hogy a munkavállaló védelme,⁵ azaz a reparáció, amely mellett hangsúlyos szerepet kapjon a prevenció.⁶ A munkajogi (munkáltatói) felelősség területén ez előbbi dominánsan jelen van⁷, és specifikusan a munkakör ellátásával kapcsolatosan elszenvedett károk elleni védekezést szolgálja függetlenül attól, hogy kapcsolatos-e a munkáltató szoros értelemben vett működésével, vagy nem.⁸ Ennek alapján a munkáltatót minden munkaviszonnyal összefüggésben keletkezett kár tekintetében felelősség terheli.⁹ Ebből az aspektusból tehát nem kifejezetten a károk miatti felelősségnek mint helytállásnak van jelentősége, hanem inkább annak a folyamatgyüttesnek, ami a rendkívül szigorú szabályok mögötti azon célkitűzést tartalmazza, hogy a munkáltatókat rákényszerítse a megelőzésre,¹⁰ elkerülve ezzel azokat a situációkat, amelyek eredményeképpen a munkavállaló bármiféle kárigénnyel léphet fel vele szemben.¹¹

A munkajogi kártérítés tekintetében már itt kiemelést érdemelnek a munkavédelmi szabályok, amik kifejezetten a munkáltatót kötelezik az egészséget nem veszélyeztető biztonságos munkavégzés feltételeinek kialakítására (munkavégzés személyi és tárgyi feltételei, kockázatelemzés stb.).

A fenti aggályokkal együtt a jogalkotó arra az álláspontra helyezkedett, hogy a munkajogi kártérítés terén az előreláthatóság és az ellenőrzési kör kettőségnek létjogosultsága van, így a normaszöveget ennek megfelelően – bizonyos eltérésekkel – kodifikálta. A normaszöveg tervezetének megjelenését követően több szerző

³ Fuglinszky Ádám: *A Ptk. 6:142. §-hoz fűzött magyarázat*. In: Wellmann György (szerk.): *Az új Ptk. magyarázata*. V/VI. Kötelmi jog. Első és Második Rész. HVG-ORAC, Budapest, 2018. 324. o.

⁴ Vékás Lajos: *Előreláthatósági klauzula a szerződésszegésből eredő kártérítési igényeknél*, Magyar Jog 2002/9. 518. o.

⁵ Arthurs, Harry: *Labour Law After Labour*, Osgoode Hall Law School Comparative Research in Law and Political Economy, Research Paper Series, 2011/15., 18. o.

⁶ Menyhárd Attila: *A kártérítési jog egyes kérdései*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2004/1., 49. o.

⁷ Kiss György: *Munkajog*, Dialóg Campus, Budapest, 2020, 309. o.

⁸ Eörsi Gyula: *Elhatárolási problémák az anyagi felelősség körében*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962., 86. o.

⁹ Ferencz Jácint: *Kár érte? – A munkáltatói kárfelelősség változása*, Az állam és jog alapvető értékei a változó világban. In: Verebélyi Imre (szerk.): *Az állam és jog alapvető értékei a változó világban*, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, 2012.

¹⁰ Nyerger Éva: *A munkáltató kárfelelőssége az új Ptk. tükrében*. OPTIMI NOSTRI, Győr, 2015, 265. o.

¹¹ Prugberger Tamás: *A munkaszerződés megszegéséből eredő felelősség jogdogmatikai problémái és a tételesjogi rendezés*, Jogtudományi Közlöny, 2008/11. sz., 531. o.

felvetette a legáldefiníciók hiányát¹², nevezetesen annak a módszernek a kritikáját, hogy az egyes fogalmakat törvényi szinten nem határozta meg, hanem a bírói gyakorlatra bízta azok tartalommal feltöltését. A törvény hatályba lépését követően több szerző igyekezett hozzájárulni azzal, hogy a saját értelmezését publikálta. A következőkben ezekből elemek ki néhányat.

3. Az előreláthatóság jogirodalmi értelmezése

A törvény elfogadását övező szakmai diskurzusban több szerző is kísérletet tett arra, hogy a gyakorlat számára a törvényi fogalmakhoz – így az előreláthatósághoz is – sorvezetőt adjon. A Berke-Kiss szerzőpáros szerint a „nem kellett számolnia” fordulat alapján a munkáltatónak általában nem kell számolnia a mindennapi életben előforduló átlagos körülményekkel, és azokkal sem, amelyek a közfelfogás szerint előre nem tervezhetők.¹³ A kommentár kiemeli, hogy a munkáltatóval szemben az általános elvárhatósági mércét kell alkalmazni, ami szerint egy általános munkáltató egy általános helyzetben tanúsíthat, míg az elvárhatóság tekintetében azt kell vizsgálni, hogy a baleset a megfelelő technikai és műszaki megoldások mentén elvárható lett volna-e. A szerzők hangsúlyozzák, hogy az Mt. elsősorban az ésszerű kockázat és felelősségmegosztás talaján áll, így a munkáltató felelőssége a továbbiakban is fennáll, és az ellenőrzési kör megelőző kötelező vizsgálata okán nem is enyészik el.¹⁴

A Pál-Lőrincz-Kozma-Pethő szerzők által jegyzett kommentár rámutat arra, hogy a „nem kellett számolnia” rendelkezés alatt a kár bekövetkezéséhez vezető konkrét körülmények előreláthatóságát kel vizsgálni, így „önmagában abból, hogy a munkáltató ellenőrzési körén kívül eső körben általánosságban és statisztikailag is kimutathatóan számos veszélyforrás keletkezik, nem lehet arra következtetni, hogy a ebből a munkáltatónak számolnia kell a kár bekövetkezéssel”.¹⁵ A felelősség körében tehát elsősorban annak vizsgálata szükséges, hogy a „munkáltatótól milyen ésszerű intézkedések meghozatala volt elvárható, valamit e körben milyen tájékozódás lett volna előrelátható.”¹⁶

Kun Attila az előreláthatóság alkalmazhatósága körében akként vélekedett, hogy munkáltató feltehetően sikerrel tudja bizonyítani a mentesülés e feltételét például olyan esetekben is, amikor ugyan tapasztalati alapon, általánosságban, köztudomásúan elvileg fennállhat valamiféle tipikus (netán statisztikailag is igazolható) kárveszély, ám az konkrét károkozási okként nem feltétlenül kalkulálható. Álláspontja szerint olyan munkakörökben, ahol bizonyos körülmények

¹² pl. Ferencz Jácint – Trenyisán Máté: *Jogértelmezési és jogalkalmazási kérdések a munkáltatói kárfelelősség körében* in: Fazekas Judit – Kóhidi Ákos – Csítei Béla (szerk.): *Állandóság és változás*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2017., 229-243 o.

¹³ Berke Gyula – Kiss György: *Kommentár a munka törvénykönyvéhez*, Wolters Kluwer Kft., 2014., Budapest, 508. o.

¹⁴ u.o. 509. o.

¹⁵ Pál Lajos – Lőrincz György - Kozma Anna - Pethő Róbert: *Az új Munka Törvénykönyvének magyarázata*, HVG –ORAC Budapest, 2012, 265. o.

¹⁶ u.o. 265. o.

(pl. utazás) magától értetődő (pl. postás vagy futár esetében), önmagában a közlekedésben részvétel további többlettényállási elem hiányában nem emelendő bele azon körülmények körébe, amivel a munkáltatónak számolnia kellene.¹⁷

A Nádas-Rab-Sipka-Zaccaria szerzők írta magyarázat arra hívta fel a figyelmet, hogy „egy adott munkahely kialakítása és a munkakörülmények megteremtése körében a munkáltatót terheli a felelősség, így neki kell végiggondolni azt, hogy egy munkafolyamat során milyen lehetséges veszélyek jelenhetnek meg, és azokkal szemben milyen védelem indokolt és szükséges. Egy adott (balesetet közvetlenül megelőző) munkafolyamatban a munkavégzés tárgyi feltételeinek biztosítottasága esetén a károsult munkavállaló feletti ellenőrzést végző személynek kell mindezt elemezni, tehát az előreláthatóságot ezen személy vonatkozásában kell vizsgálni.”¹⁸ A szerzők szerint arra figyelemmel, hogy a munkakörülmények megteremtésének feladata a munkáltató felelőssége, így az ennek elmaradásából eredő károk esetében a munkakörnyezet kialakításakor kell számolni a lehetséges kockázatokkal. Ha a baleset bekövetkezése más okra vezethető vissza, úgy az adott munkafolyamat kezdetére kell tenni a vizsgálat pontját, tehát ekkor kell előre látni és felmérni a lehetséges kockázatokat.

A fenti válogatásból is látható, hogy a kommentárok alapvetően az Mt. rendelkezéseiből, és az annak háttérét képező jogirodalmi álláspontokból azt a következtetést vonták le, hogy a munkáltatói előreláthatóság alkalmazása vélhetően csökkenteni fogja azokat a munkáltató helytállási kötelezettségének eseteit, ugyanakkor több szerző is hangsúlyozta az elv gyakorlati átültethetőségét illető kapcsolatos aggályait.¹⁹ A megfogalmazott kétségek nyilvánvalóan nem voltak alaptalanok, hiszen az Mt. hatályba lépését követően a bíróságok több ítéletben egymástól részben eltérően értelmezték mind az ellenőrzési kör mind pedig az előreláthatóság tartalmát.

A folyó szakmai viták lezárásaként a Kúria 2018. január 25. napján 2016.El.JGY.E.1. számon elfogadta „A munkáltató egészségkárosodásért fennálló kártérítési felelősségének egyes kérdései” című összefoglaló véleményét, amely összegzi az Mt. alapján kialakult és irányadónak tekintendő ítéletek megállapításait és a jogviták elbírálása során alapul veendő irányvonalakat. E dokumentum a munkáltatónak a munkavállalója egészségi állapotában bekövetkezett károkért fennálló felelőssége egyes kérdéseiről szóló 1/2018. (VI.25.) KMK vélemény (a továbbiakban: KMK vélemény) formájában jelent meg, és összefoglalta az adott területen problémát jelentő kérdéseket és iránymutatásokat.

¹⁷ Kun Attila: *Gazdasági racionalitás és munkajog. Az előreláthatósági klauzula esettanulmánya az új munka törvénykönyve tükrében*, Publicationes Universitatis Miskolcincensis, 411. o. Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXI. (2013), 411. o.

¹⁸ Nádas György, Nádasné Rab Henriett, Sipka Péter, Siposné Bíró Noémi, Zaccaria Márton Leó: *Kommentár a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvényhez*, OPTEN Kiadó Kft., 2015.

¹⁹ Kenderes György: *A szerződésszegés néhány vitatott kérdése a munkajogban*, Gazdaság és Jog, 2016/10., 11. o.

Mint ahogyan azt a későbbiekben látni fogjuk, a bíróságok a jogirodalmi álláspontokat több esetben nem osztották, és jobbra a munkavállaló számára kedvezőbb elvet alkalmazva kiterjesztő értelmezést fogadtak el.²⁰

4. Az előreláthatóság megjelenése az 1/2018-as KMK véleményben

A felkért joggyakorlat-elemző csoport a törvény hatályba lépését követő években elbírált esetek elemzésével, valamint a vonatkozó jogirodalom feldolgozását követően alakította ki a KMK véleményben megfogalmazott álláspontot, ami a későbbiekben zsinórmértékül szolgál(t) az ítélkezés számára. A vélemény – összhangban a jogirodalmi álláspontokkal – egyrészt tartalmazza azt az elvet, miszerint az előreláthatóság időpontja a károkozás időpontja, továbbá annak formáját és mértékét az adott munkavállalóra vetítve kell a munkáltató szemszögéből megvizsgálni, ugyanakkor nem mellőzhető a felek előzetes nyilatkozatainak ismerete sem (pl. figyelmeztette-e a munkavállaló a munkáltatót egy gép hibás működésére).

Az előreláthatóság és az objektív munkavédelmi szankciók kapcsolata terén a joggyakorlat-elemző csoport összegző véleménye kimondta, hogy a munkáltató kártérítési felelősségének szabályait az Mvt. rendelkezései nem „olthatják ki”.²¹ A kérdést a KMK vélemény szerint úgy kell értékelni, hogy „*a közvélkedés szerint, köznapi értelemben, észszerűen az érintett munkáltató minden rendelkezésre álló eszköz használatával el tudta-e kerülni az ok keletkezését, az kiküszöbölhető volt-e, tőle az adott helyzetben mi volt elvárható. A szóban lévő feltétel értékelésénél figyelembe kell venni, hogy a károkozás időpontjában az előreláthatóság fennállhatott-e annak ismeretében, hogy a jogviszonyt keletkeztető munkaszerződés megkötésekor a felek miről szereztek tudomást, és a jogviszony fennállása alatt miről tájékoztatták egymást (Mt. 6. §).*”²²

A fenti megfogalmazásból levezethető, hogy a munkajogi előreláthatóság a polgári jogi előreláthatóságtól több ponton eltérő (magasabb szintű) elvárást fogalmaz meg a célszeméllyel szemben, hiszen a munkáltató és a munkavállaló kapcsolata természetesen különbözik a polgári jogi szerződést kötő felek kapcsolatától, ennél fogva a munkajogi jogviszony jellegzetességéből kiindulva a kötelezettségek is másként alakulnak. Az Mt. a felektől más – magasabb szintű – kooperációt vár el, amely során egyfajta „szolidaritási jelleg” is megjelenik, ami az előreláthatósági kötelezettségre is kihat.

Az előreláthatóság megítélése kapcsán tehát a KMK véleményből levezethetően jelentősége van annak is, hogy a munkaviszony tartalma lényegesen sokrétűbb, mint a magánjogi viszonyoké, és áthatja a munkavállaló védelmének mindenkori prioritása.²³ A jogviszonyban markánsan jelenik meg a munkáltató gondoskodási

²⁰ lásd pl. Cséffán József: *A munka törvénykönyve magyarázata*, Szegedi Rendezvényszervező Kft., Szeged, 2012., 444. o.

²¹ összegző vélemény 33.

²² KMK vélemény II.3. pont

²³ Kiss György: *A munkaszerződés tartalmának összetettségéről*, Jogtudományi Közlöny, 2017/3., 116. o.

kötelezettsége, amely részben konkrét kötelezettségekben, részben azonban absztrakt elvárásokban ölt testet.²⁴ A KMK vélemény – és az arra épülő bírósági gyakorlat – alapján tehát a felek a munkaviszonyban tehát a polgári viszonyoktól eltérően nem pusztán „csak” együttműködésre kötelesek, hanem a munkajogviszony egzisztenciát biztosító tulajdonságát szem előtt tartva a munkáltatónak a munkavállaló egészségére, (szociális) biztonságára fokozottan kell ügyelnie. Ezen okból kiindulva a polgári jogban használt előreláthatósághoz képest a munkajogi előreláthatóság némiképp eltérő tartalommal értelmezendő, hiszen a felek közötti személyes(ebb) viszony, a gyakoribb interakció és információcsere²⁵ és nem utolsósorban a munkáltató „munkaviszonyba beleértett további kötelezettsége” más megvilágításba helyezi az előreláthatóságot.

A fentiekből arra következtethetünk, hogy a bíróságok a fogalmak tartalommal történő megtöltése során nem elsősorban a jogalkotói elvárást, hanem a munkajog védelmi funkcióját tartották szem előtt, és igyekeztek a gyakorlat számára olyan irányt mutatni, ami alapvetően az 1992-es Mt. gyakorlatához közelít (vissza).

5. Összegzés

A Munka Törvénykönyve hatályba lépése óta született ítéletek alapján levonható az a következtetés, hogy a bíróságok – az 1/2018. sz. KMK véleményben összegzett – azon álláspontot dolgozták ki és tették általánosan elfogadottá, ami alapján a munkáltató előreláthatóságát igyekeztek minél szigorúbban értelmezni. Ehhez segítségül hívták a munkavédelem szabályait, amivel ugyanakkor lényegében elzárják a munkavállalót a kimentés bizonyításától.

Természetesen ez a törekvés munkajogi szempontból kívánatos és helyeslendő, hiszen így lehet a munkavállalói védelmet magas szinten biztosítani, ugyanakkor joggal merül fel az a kérdés, hogy a bírói jogértelmezés meddig mehet el egy adott fogalom vizsgálata során, és helyes-e a jogalkotói céllal markánsan szembe helyezkedő tartalommal megtölteni egy fogalmat. Úgy tűnik, hogy a jogalkotó a fogalmi keretek nyitva hagyásával ennek kockázatát vállalta, így továbbiakban bízhatunk abban, hogy a munkajogban a szociális szempontok továbbra is megjelennek a kártérítés területén is²⁶.

Irodalomjegyzék

- Arthurs, Harry: *Labour Law After Labour*, Osgoode Hall Law School Comparative Research in Law and Political Economy, Research Paper Series, 2011/15., (DOI:10.2139/ssrn.1791868)

²⁴ Miholics Tivadar: *A munkáltató kötelezettségei a munkaviszonyban*, Magyar Jog, 2018/7–8., 397. o.

²⁵ Vö. 2016.El.JGY.E.1. számú összefoglaló vélemény a munkáltató egészségkárosodásért fennálló kártérítési felelősségének egyes kérdéseiről, 34. o.

²⁶ Prugberger Tamás: *Az előreláthatósági klauzula alkalmazási lehetőségének néhány problémája a polgári jogi és különösen a munkajogi szerződéses kötelek esetében*, Állam- és Jogtudomány, 2020/3., 114. o.

- Berke Gyula – Kiss György: Kommentár a munka törvénykönyvéhez, Wolters Kluwer Kft., 2014., Budapest,
 - Cséffán József: A munka törvénykönyve magyarázata, Szegedi Rendezvényszervező Kft., Szeged, 2012.,
 - Eörsi Gyula: Elhatárolási problémák az anyagi felelősség körében, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962.,
 - Ferencz Jácint: Kár érte? – A munkáltatói kárfelelősség változása, Az állam és jog alapvető értékei a változó világban. In: Verebélyi Imre (szerk.): Az állam és jog alapvető értékei a változó világban, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, 2012.
 - Fuglinszky Ádám: A Ptk. 6:142. §-hoz fűzött magyarázat. In: Wellmann György (szerk.): Az új Ptk. magyarázata. V/VI. Kötelmi jog. Első és Második Rész. HVG-ORAC, Budapest, 2018..
 - Kenderes György: A szerződésszegés néhány vitatott kérdése a munkajogban, Gazdaság és Jog, 2016/10.,
 - Kiss György: A munkaszerződés tartalmának összetettségéről, Jogtudományi Közlöny, 2017/3.,
 - Kiss György: Munkajog, Dialóg Campus, Budapest, 2020,
 - Kun Attila: Gazdasági racionalitás és munkajog. Az előreláthatósági klauzula esettanulmánya az új munka törvénykönyve tükrében, Publicationes Universitatis Miskolcensis
 - Menyhárd Attila: A kártérítési jog egyes kérdései, Polgári Jogi Kodifikáció, 2004/1.,
 - Miholics Tivadar: A munkáltató kötelezettségei a munkaviszonyban, Magyar Jog, 2018/7–8.,
 - Nádás György, Nádasné Rab Henriett, Sipka Péter, Siposné Bíró Noémi, Zaccaria Márton Leó: Kommentár a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvényhez, OPTEN Kiadó Kft., 2015.
 - Nyerges Éva: A munkáltató kárfelelőssége az új Ptk. tükrében. OPTIMI NOSTRI, Győr, 2015,
 - Pál Lajos – Lőrincz György - Kozma Anna - Pethő Róbert: Az új Munka Törvénykönyvének magyarázata, HVG –ORAC Budapest, 2012,
 - Prugberger Tamás – Kenderes György: A munkaviszony keretében fennálló kártérítési felelősség új szabályainak egyes problémáiról, Magyar Jog 2013/7.,
 - Prugberger Tamás: A munkaszerződés megszegéséből eredő felelősség jogdogmatikai problémái és a tételesjogi rendezés, Jogtudományi Közlöny, 2008/11. sz.,
 - Prugberger Tamás: Az előreláthatósági klauzula alkalmazási lehetőségének néhány problémája a polgári jogi és különösen a munkajogi szerződéses kötelek esetében, Állam- és Jogtudomány, 2020/3., Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXI. (2013),411. o.
 - Vékás Lajos: Előreláthatósági klauzula a szerződésszegésből eredő kártérítési igényeknél, Magyar Jog 2002/9.
-
-